

Вихователь-МЕТОДИСТ ДОШКІЛЬНОГО закладу

ЩОМІСЯЧНИЙ
СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ
ЖУРНАЛ

Шість запитань
про дитячу гру,
які варто обговорити
з педагогами

Документація вихователя-методиста: підвищення кваліфікації та атестація педагогів

Розвиваємо емоційний інтелект майбутнього першокласника

Як взаємодіяти з батьками-всезнайками: тренінг для вихователів

 Експертус
Освіта

oplatforma.com.ua

КОМПЛЕКТУЄМО МЕТОДИЧНИЙ КАБІNET

- 4 **Ірина Романюк**
Документація вихователя-методиста: підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників
Продовжуємо розглядати, за які документи, визначені в номенклатурі справ, відповідає вихователь-методист та яких вимог дотримуватися під час їх підготовки

 Ірина Романюк
Приклад порядку визнання результатів підвищення кваліфікації педагогічних працівників

скачайте на
emetodyst.expertus.com.ua

- 8 **Наталія Савінова**
Орієнтовна циклограма діяльності вихователя-методиста на березень

 Наталія Савінова
Приклад довідки за результатами контролю організації сюжетно-рольових ігор дошкільників

скачайте на
emetodyst.expertus.com.ua

МОНІТОРИМО ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

- Тетяна Шинкар**
10 **Шість запитань про дитячу гру, які варто обговорити з педагогами**
Організація ігрової діяльності дошкільників — справа доволі складна. Це зумовлено особливим значенням гри в особистісному розвитку дітей та її місцем в освітньому процесі дитячого садка. У статті підкажемо, на які питання організації ігор дітей слід звернути увагу та які рекомендації їм надати

Тетяна Шинкар
 Оцінюємо дитячі іграшки: чекліст

скачайте на
emetodyst.expertus.com.ua

- 16 **Картка аналізування зацікавленості дітей іграшками**

ПІКЛУЄМОСЯ ПРО НАЙМЕНШИХ

- Наталія Савінова**
17 **Організуємо ігрову діяльність малюків: ключові аспекти для педагога**

Головне у статті:

- характеристика основних видів ігор малюків
- вимоги до організації предметно-ігрового середовища
- особливості педагогічного супроводу ігрової діяльності малюків

СПІЛКУЄМОСЯ З БАТЬКАМИ

- 22 **Як отримувати задоволення від ігор з дитиною: підказки батькам**
Буклет

ГОТУЄМО ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

- Тетяна Гурковська**
24 **Розвиваємо емоційний інтелект майбутнього першокласника**

Тетяна Гурковська

28 Олівці проти клавіатури, або Чому дітям потрібно малювати

У сучасному світі діти все менше малюють олівцями. Цю діяльність поступово замінюють динамічні ігри в гаджетах. І часто батьки розмірковують: нащо ті розмальовки, якщо дитина вже набирає речення на клавіатурі. Але чи не втрачаємо ми чогось важливого, коли відмовляємося від звичайних олівців? Розібратися в цьому питанні допомагає експерт

ДОПОМАГАЄМО МЕТОДИСТУ-ПОЧАТКІВЦЮ

Ірина Гондюл

30 Невидима робота вихователя-методиста: як зробити її значущою для команди

Невидима робота вихователя-методиста тримає щоденну рутину дитсадка: від організації освітнього процесу до «гасіння пожеж» та перекладу нормативки людською мовою. Як зробити цю працю помітною й цінною для команди? Пропонуємо прості способи комунікації, залучення й визнання

ПРАЦЮЄМО З ВИХОВАТЕЛЯМИ

Тетяна Шинкар

37 Як взаємодіяти з батьками-всезнайками: тренінг для вихователів

Запросіть педагогів на тренінг, під час якого вони опанують вміння вибудувати продуктивний діалог із надто активними та критично налаштованими батьками вихованців, навчатися відстоювати професійні кордони та контролювати власні емоції

ОБМІНЮЄМОСЯ ДОСВІДОМ

Олена Пасікова, Юлія Козюк

41 Формуємо в дітей основи патріотизму: досвід практиків

Яніна Курочкіна

47 Енциклопедія маленького патріота: від задуму до реалізації

Колеги діляться досвідом:

- як реалізувати з дітьми довготривалий проєкт національно-патріотичного змісту
- які інтерактивні ресурси стануть у пригоді під час організації проєктної діяльності
- як налагодити взаємодію з батьками під час реалізації проєкту

СВЯТА Й ЦІКАВІ ПОДІЇ

52 Цікаве свято в березні

Такою іконкою позначено статті, які можна прочитати лише на сайті emetodyst.expertus.com.ua. Для того щоб перейти до змісту статті, клікніть на її назву

Організація ігрової діяльності дошкільників — справа доволі складна. Це зумовлено особливим значенням гри в особистісному розвитку дітей та її місцем в освітньому процесі дитячого садка. У статті підкажемо, на які питання організації ігор дітей слід звернути увагу та які рекомендації їм надати

Тетяна Шинкар,
старший викладач кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, канд. пед. наук

Шість запитань про дитячу гру, які варто обговорити з педагогами

Хто не знає, що стоїть за словосполученням «дитяча гра», думає, що організувати гру просто. Адже це лише покидати м'яч по колу або розкласти перед дитиною квіточки різного кольору і попросити дібрати для них серединки. Натомість гра — давнє досягнення культури, що є не лише важливим видом діяльності дітей, а й універсальним інструментом розвитку особистості. Наприклад, у Кембриджському університеті створили спеціальний дослідницький центр, де вивчають роль гри в сучасній освіті. Це показує, наскільки серйозно у світі ставляться до ігрової діяльності. Проте залишаються дорослі, які недооцінюють її, думаючи, що це «просто гра».

Для того щоб нагадати педагогам вашого закладу про важливість дитячої гри, організуйте фасилітаційний супровід їхньої діяльності. Він передбачає аналіз стану проблеми в дитячому садку, а відтак спільне обговорення проблемних питань, пошук рішень, рефлексію тощо.

Передусім поспостерігайте за організацією ігрової діяльності дошкільників у вашому закладі¹. За результатами спостережень сформулюйте проблемні запитання та обговоріть їх з педагогами під час різних методичних заходів. Розглянемо шість запитань, які виникають найчастіше.

Чому гру не можна замінювати іншими видами діяльності

Усі ми не раз чули фразу: «Гра — провідна діяльність дошкільника». Але в сучасних умовах дошкільної освіти ця думка часто залишається лише красивим записом у документах. Дорослі, спілкуючись із дітьми, часом забувають: дитинство — це не підготовка до майбутнього, а повноцінний етап життя, який дитина проживає тут і зараз.

У деяких дитячих садках, ідучи за запитом батьків, віддають перевагу навчальній діяльності замість ігрової, особливо в старших групах.

¹ Див. статтю Світлани Бадер «Як перевірити якість організації ігрової діяльності в дитячому садку» у журналі «Вихователь-методист дошкільного закладу» № 12/2022 на с. 18.

Приклад з практики

До вихователів старшої групи звернулися представники батьківського комітету із зауваженням, що дітей не готують до навчання в школі. Батьки зауважили, що в сусідньому дитячому садку чудовий педагог Марія Федорівна по черзі вчить дітей через гру читати й писати. І в них вже є певні успіхи: майже всі діти вже читають і рахують до 100. Батьки просять впровадити таку практику і в цьому закладі, бо хочуть, щоб їхні діти були успішними в першому класі.

Ситуація, коли різні види дитячої діяльності замінюють читанням і письмом, не нова. Обговоріть з педагогами під час методичної зустрічі, як така діяльність Марії Федорівни може нашкодити дітям. Зауважте, що гра допомагає дошкільникам відкривати для себе довкілля, вчитися користуватися предметами, будувати взаємини з однолітками тощо. Окрім того, під час гри відбуваються важливі фізіологічні процеси: активізується робота мозку, особливо тих його частин, що відповідають за рух, емоції та мислення. Нервова система працює активніше, утворюються нові зв'язки між нейронами, що сприяє розвитку пам'яті, уваги та розумових операцій. Тож повноцінна гра готує до навчання в школі ліпше, ніж «ігрове навчання».

У 2013 році ООН внесла зміни до статті 31 Конвенції про права дитини, щоб окремо підкреслити право кожної дитини на гру. Причиною стало те, що діти все частіше були надмірно зайняті й позбавлені природної ігрової діяльності, а батькам бракувало розуміння її важливості. Через це в дошкільників почали з'являтися труднощі з уявою, емоційним розвитком та соціальною взаємодією. Поправка допомогла сформувати спільне для різних країн бачення значення гри та виробити заходи для захисту цього права.

Чи потрібно планувати ігрову діяльність дошкільників

Проаналізуйте перспективні та календарні плани педагогів. Визначте, які ігри вони планують для кожної вікової групи. Окрему увагу зверніть на те, чи залишають педагоги місце для імпровізації та самостійної ігрової діяльності дітей. Адже якщо вся діяльність дітей жорстко регламентована, то цінність ігор може знижуватися.

Приклад з практики

Для того щоб наповнити день дитини корисними справами, деякі вихователі планують на кожен день купу нових ігор. І в якийсь момент після звичної фрази вихователя: «А зараз ми з вами пограємо в гру...», діти кажуть: «Ми не хочемо, можна ми самі пограємо». А інколи діти говорять: «Людмило Іванівно, а можна, будь ласочка, я не буду грати у вашу гру. У нас з Іванком своя гра, цікавіша».

Причин, чому діти відмовляються грати з вихователем, багато: не врахували ігрові інтереси чи уміння дітей, перенаситили день регламентованими іграми тощо. Тому обміркуйте разом з вихователями, скільки ігор планувати на день і які мають бути ці ігри. Також зауважте, що в дітей обов'язково має бути час на самостійну гру.

Зрозуміло, що ігри, які ініціює педагог, планувати потрібно. А чи можна спланувати самостійні ігри дітей? У класичному розумінні, ні. Адже не можна передбачити, яка гра зацікавить дошкільників у той чи той день. Натомість можна і потрібно планувати підготовку до гри.

Для того щоб виникла сюжетно-рольова гра «Кондитерська», вихователь має:

- підготувати разом з дітьми відповідні ігрові атрибути — меню, рецепти, іграшковий посуд, муляжі виробів тощо;
- сформувати в дітей словниковий мінімум за темою — назви виробів, обладнання, інгредієнтів тощо;
- обговорити орієнтовні ролі та можливі лінії розширення сюжету;
- збагатити ігровий досвід дітей за допомогою спостережень, читання художньої літератури, ігрових вправ тощо.

Отже, саму гру та її розгортання планувати не потрібно. А от підготовку до гри, напями збагачення ігрового досвіду дітей слід планувати. Обговоріть це питання з педагогами під час методичного заходу. Відтак виробіть спільний підхід до планування організованих та самостійних ігор дітей. Приміром, запровадьте гнучке планування².

Чи має дорослий втручатися в дитячі ігри

Одне з важливих питань, які варто обговорити з педагогами, — роль дорослого в дитячій грі. Адже вона доволі специфічна. З одного боку, дорослий уважно і тактовно спостерігає за тими, хто грає, дбайливо ставиться до ігрових задумів дітей. З другого — обережно спрямовує задум і дії дітей, використовуючи непрямі прийоми керівництва, як-от порада, підказка, запитання тощо.

Вікові особливості супроводу дитячих ігор

Ранній вік. Дорослий — активний учасник гри, який часто демонструє приклад ігрових дій, застосовує «паралельне грайливе спілкування».

Молодша група. Дорослий підтримує ігрові дії через короткі вказівки, допомагає розподіляти ролі, за потреби бере участь у грі.

Середня група. Перехід дорослого до фасилітативної ролі. Він спостерігає, підказує, але не втручається без потреби.

Старша група. Дорослий стимулює саморегуляцію дітей у грі, ініціює обговорення й планування гри дітьми.

² Див. статтю Наталії Савінової «Гнучке планування, або Адаптуємо освітній процес до потреб дітей» у журналі «Вихователь-методист дошкільного закладу» № 8/2025 на с. 30.

Запропонуйте педагогам проаналізувати власну діяльність³ та визначити: вони частіше керують грою дітей чи супроводжують її. Попросіть педагогів під час самоаналізу звернути увагу на те, які прийоми вони використовують для розвитку ігрової діяльності дітей, чи пропонують вихованцям різні способи організації під час ігор, чи підтримують дитячі ініціативи, чи забороняють дітям грати в певні ігри тощо.

Результати самоаналізу обговоріть під час методичного заходу. Також під час індивідуальних зустрічей запропонуйте вихователям самостійно зробити висновки й визначити, чи потребують вони допомоги в організації ігрової діяльності дітей. За потреби організуйте практикум, під час якого опрацюйте складнощі, які найчастіше виникають у педагогів⁴.

Скільки та яких іграшок потрібно дитині

Що робити, аби гра позитивно впливала на розвиток дітей, давала змогу проявляти творчий потенціал? Передусім забезпечте якісне предметно-ігрове середовище з ігровим полем, обладнанням, іграшками, матеріалами. Утім, скільки іграшок потрібно дитині?

Приклад з практики

У дитячому садку мама дівчинки поскаржилася директоріві, що дітям нічим грати. У групі недостатньо іграшок і її дитина не може знайти нічого цікавого для себе, адже звикла, що вдома іграшок багато. Відтак вимагала збільшити кількість іграшок у групі.

Насправді дітям не потрібно багато іграшок. Психологи зауважують, що в дітей, які мають незліченну кількість іграшок, гірше розвивається творче мислення. Адаже в них немає потреби вигадувати нові способи гри, щоб урізноманітнити взаємодію з наявними іграшками. Натомість діти, які мають усього одну-дві «вуличні» іграшки, приміром, відерце й лопатку, змушені домовлятися з однолітками про спільну гру, рівноцінний обмін іграшками. Завдяки цьому вони вчаться комунікувати одне з одним.

В оточенні іграшкових завалів діти втрачають здатність зосереджуватися. Вони грають однією іграшкою 10 хвилин, кидають її й беруть іншу. Про жодну повноцінну сюжетну гру не може бути й мови. Тож у полі зору дітей бажано залишати лише 4—5 іграшок.

Обговоріть з вихователями вимоги до іграшок та до організації ігрового простору. Зокрема, запропонуйте оцінити найпопулярніші серед дітей іграшки щодо їх відповідності дидактичним, психологічним та гігієнічним вимогам⁵. Також поспостерігайте, які іграшки

³ Див. приклад картки самоаналізу сюжетно-рольових ігор дошкільників у журналі «Вихователь-методист дошкільного закладу» № 12/2022 на с. 22.

⁴ Див. статтю Ніни Карпик «Як перевірити якість організації ігрової діяльності в дитячому садку» у журналі «Вихователь-методист дошкільного закладу» № 7/2024 на с. 38.

⁵ Див. чекліст для оцінювання дитячих іграшок на emetodyst.expertus.com.ua.

найчастіше вибирають діти, та в які ігри грають із ними⁶. За результатами спостережень визначте, що в розвивальному просторі групи доцільно поліпшити чи змінити.

Чи потрібно навчати дітей грати

Самостійна гра дітей не виникає нізвідки. Щоб навчити дітей взаємодіяти під час гри, дорослі мають сформувати в них певні ігрові вміння та навички.

Складність спільної гри обумовлена тим, що кожна дитина має свої уявлення про розгортання сюжету, які пов'язані з її інтересами, досвідом, можливостями. Аби прийняти ігровий задум партнера й змінити власний задум для того, щоб виробити загальну сюжетну лінію, дошкільник має діяти гнучко, уміти оперувати образами персонажів, подіями тощо.

Запропонуйте педагогам поспостерігати за самостійними іграми дітей та визначити рівень їхніх умінь і навичок. Часто для повноцінної гри дітям бракує:

- навичок самоорганізації та планування ігрових дій;
- розуміння правил гри;
- умінь комунікувати з партнерами по грі;
- умінь розгортати сюжет тощо.

Для того щоб фіксувати рівень розвитку ігрових умінь, пропонуйте вихователям використовувати індивідуальні ігрові картки дітей.

Що зазначити в індивідуальній ігровій картці дитини

Загальні дані: ім'я дитини, вік, група, вихователь, дата спостереження.

Ігрові уподобання: улюблені ігри, сюжети, ролі, форма гри — самостійна, у парі, колективна.

Активність у грі: ініціативність, емоційність, взаємодія, підтримка сюжету.

Мовленнєва активність: участь у діалозі, мовлення від ролі.

Творчість: нові ідеї, зміна сюжету, використання предметів-замінників.

Роль вихователя: форма підтримки, реакція дитини.

Динаміка розвитку: зміни, досягнення, рекомендації.

Аналізуючи ігрову діяльність, не забувайте враховувати вікові особливості дошкільників. Адже відповідно до віку й розвитку дитини, з розширенням її уявлень про навколишній світ змінюється характер і зміст ігрової діяльності.

Опрацюйте з педагогами результати спостережень та визначте шляхи збагачення ігрового досвіду дітей. Наприклад, запропонуйте створювати стимульні ситуації в іграх — це позитивно вплине на задум способів відображення дійсності. Також організуйте обмін

⁶ Див. приклад картки аналізування зацікавленості дітей іграшками на с. 16 у цьому номері журналу.

досвідом, щоб педагоги мали змогу ознайомитися з кращими практиками організації ігрової діяльності дітей.

Для чого потрібні правила

Окрему розмову з педагогами приділіть правилам. Де і коли вони потрібні? Чи не збіднюють правила дитячу гру? Як діти ставляться до правил у грі? Запросіть педагогів поділитися своїми міркуваннями щодо цих запитань.

Зверніть увагу, що в кожному віці діти по-різному ставляться до правил:

- молодші дошкільники часто сприймають правила ситуативно — можуть забувати або змінювати їх, бо для них головне — дія, емоції та сам процес гри;
- діти середнього дошкільного віку починають розуміти, що правила допомагають грі бути цікавою й справедливою, але ще потребують підтримки дорослого;
- діти старшого дошкільного віку уже усвідомлено дотримуються правил, можуть самі їх пропонувати чи контролювати виконання, розуміючи цінність домовленостей і співпраці.

Також запропонуйте педагогам навести приклади з практики, коли правила дають змогу вплинути на поведінку дітей, спонукати їх до певної діяльності.

Приклад з практики

Коли вихователька стомилась від шуму в груповій кімнаті, запропонувала дітям пограти в директорів. Вона спитала в дітей: «А ви знаєте, як поводить директор? Він бігає по кабінету і кричить? Ні, він сидить тихенько на стільці і працює з паперами. Всі ж ви, діти, хочете бути директорами, коли виростите?». Діти, які вирішили, що бути директором круто, сідають і починають гортати книжки з поважним виглядом. І у виховательки 3—5 хвилин спокою. А коли мама пришла забирати Василька — не завжди слухняного хлопчика — і запитала: «Як справи? Чим займалися?». То Василько сказав, що діти грали всі разом і навіть вихователька з ними. А він був директором! Всі щасливі, а мама Василька найбільше, бо її дитина виконувала роль директора.

Багато хто зауважить, що такий досвід супроводу гри не варто використовувати у своїй діяльності і, можливо, його навіть потрібно визначити, як педагогічно недоцільну гру. Звісно, так не варто грати з дітьми. Але звернемо увагу на один момент: вихователь переконала дітей, що саме такі правила цієї гри, або навіть їй підказали самі діти. А правила є найбільш дієвими та ефективними, коли їх ініціюють, запроваджують учасники гри. Тому, коли педагог організовує ту чи ту гру, має враховувати думку дітей щодо її правил та змісту.

Наостанок зауважимо, що питання організації ігрової діяльності дошкільників не втрачають актуальності. Ігри дітей постійно змінюються, тому гра потребує нових підходів до її супроводу. Ми запропонували лише кілька запитань, які варто обговорити з педагогами. Проте кожен педагог має обрати свою стратегію розвитку гри, з огляду на досвід, наявні ресурси та рівень знань вихованців. ☺

Картка аналізування зацікавленості дітей іграшками

Група _____ Дата _____

Показник	Вид, назва іграшки		
	Конструктор модульний дерев'яний	Лялька велика з набором одягу	...
Діти беруть іграшку для самостійних ігор без нагадувань			
Віддають перевагу саме цій іграшці серед аналогічних			
Грають з іграшкою тривалий час			
Створюють навколо іграшки нові змістові лінії, навіть нові сюжети ігор			
Наділяють іграшку новими функціями відповідно до ігрового задуму замість того, щоб замінити її іншою			
Шукають нові способи задіяти іграшку в грі			
Намагаються використовувати іграшку під час різних видів діяльності			
Запитують про іграшку, якщо її прибрати з поля зору			
Конкурують за іграшку, завжди є кілька дітей, які хочуть з нею грати			
Використовують як під час спільних, так і під час індивідуальних ігор			

Висновок:

* Скорегуйте кількість стовпчиків відповідно до мети аналізування та впишіть потрібні назви іграшок. — Прим. ред.